

ნაირა გალახვარიძე
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს
სახელმწიფო უნივერსიტეტის, სახელოვნებო მეცნიერებების,
მედიისა და მენეჯმენტის ფაკულტეტის
ასოცირებული პროფესორი.

კულტურის პროდუქტები რეგიონის განვითარების პარადიგმით

*საკვანძო სიტყვები: კულტურის პროდუქტი, რეგიონი, კომპლექსური,
ფესტივალი, ტურიზმი.*

კულტურის რესურსების გამოყენება და კულტურის შემოქმედებითი ინდუსტრიების გაძლიერება დღითიდღე იზრდება, ვითარდება. კულტურის სფეროს აქვს შესაძლებლობა და შეუძლია ეკონომიკის ზრდა, ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში დიდი როლის შესრულება. ნ. რერიხს თუ დავესესხებით: „კულტურა არის წარსული, აწმყო და მომავალი, გარშემორტყმული მარადისობით“.

რაც უფრო გამორჩეულია და განსხვავებულია ამა თუ იმ ერის კულტურა, მით უფრო ღირებულია იგი მთელი კაცობრიობისათვის. კაცობრიობის ისტორიული განვითარებისათვის, მცირე ეთნიკური ჯგუფის კულტურა ისეთივე ღირებულებას წარმოადგენს, როგორც დიდი ერისა. ყოველგვარი განსხვავება სულაც არ არის კულტურული განუმეორებლობის და უნიკალურობის ნიშანი, არამედ მხოლოდ ის საქმიანობა, რომელიც მას აამაღლებს, გაანათლებს. კულტურული ფასეულობები მატერიალური და სულიერი ხასიათისაა. მხოლოდ ჭეშმარიტ კულტურულ ფასეულობებს ძალუძთ გადალახონ დრო და სივრცე შემოქმედთან ერთად.

ტერმინ „კულტურის“ უნივერსალური განსაზღვრება, რომელიც იმავდროულად საერთაშორისო მნიშვნელობისაცაა, მოცემულია მეხიკოში მიღებული კულტურის პოლიტიკის დეკლარაციაში: „კულტურა ხელოვნების და ლიტერატურის გარდა მოიცავს ცხოვრების წესს, ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვას, ფასე-

ულობათა სისტემებს, ტრადიციებსა და რწმენას“.¹ პროფესორი ნინო სანადირაძე წიგნში „კულტურის სფეროს მენეჯმენტი. აუდიო – ვიზუალური ხელოვნების მენეჯმენტი“ აღნიშნავს, რომ „1871 წელს ცნობილმა ინგლისელმა მეცნიერმა ედუარდ ბერნეტ ტაილორმა კულტურის ცნების პირველი მეცნიერული განსაზღვრება ჩამოაყალიბა. [...] კულტურა, ანუ ცივილიზაცია, ფართო ეთნოგრაფიული აზრით, შედგება ცოდნის, რწმენა – წარმოდგენების, ხელოვნების, ზნეობის, კანონების, ზნე – ჩვეულებებისა და ზოგი სხვა უნარ-ჩვევებისაგან, რომლებიც შეიძინა ადამიანმა როგორც საზოგადოების წევრმა“.²

ღირებულება კულტურის შემადგენელი ნაწილია. კულტურა არ არსებობს ღირებულებათა სისტემის გარეშე და პირიქით. ღირებულებათა ფილოსოფიური მნიშვნელობა ეპოქებისა და დროის მიხედვით იცვლება. ღირებულებები სტრუქტურულ კავშირში არიან ერთმანეთთან და ქმნიან ერთ მთლიან სისტემას მათი შეფარდებითი მნიშვნელობის მიხედვით. ღირებულება გამოხატავს ადამიანის რწმენას, შეხედულებებს, იდეალებსა თუ ეთიკურ სტანდარტებს, რომლებიც საფუძვლად უდევს მისი ცხოვრების სტილს.

კულტურის სფეროს პროდუქტები, როგორც ცნობილია, განსაკუთრებული პროდუქტების რიცხვს მიეკუთვნება. კულტურის პროდუქტებს „რთული პროდუქტების“ კატეგორიასაც აკუთვნებენ, რადგან მომხმარებლისაგან მოითხოვს მნიშვნელოვან ძალისხმევას – აღიქვას და შეაფასოს პროდუქტის თავისებურებანი.

თანამედროვე საზოგადოების განვითარებაზე დიდია კულტურის სფეროსა და მისი პროდუქტების ზეგავლენა. კერძოდ, კულტურის სფერო და აქ წარმოებული პროდუქტები უშუალოდ ზეგავლენას ახდენს ეკონომიკაზე. დიდია მისი უშუალო სოციალური ზეგავლენაც. დიდია როგორც ირიბი ეკონომიკური, ისე ირიბი სოციალური ზეგავლენა. მოცემულ სტატიაში ჩვენს მიზანს წარმოადგენს განვიხილოთ, თუ რა ზეგავლენას ახდენს კულტურის სფეროს პროდუქტები რეგიონის ეკონომიკურ განვითარებაზე. დღეს „რეგიონის“ გაგების არსს არა აქვს ცალსახა განმარტება, სხვადასხვა მეცნიერთა და მკვლევართა მიერ მისი შინაარსი წარმოდგენილია სხვადასხვაგვარად.

მეცნიერების – ა. შ. მარშანოვასა და ა. შ. ნოვოსელოვის ამ-

1 სანადირაძე, კობალეიშვილი, კულტურის სფეროს მენეჯმენტი..., 2019, გვ. 9.

2 იქვე, გვ. 10.

რით, რეგიონი წარმოადგენს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური კომპლექსის არამართო ქვესისტემას, არამედ მის შედარებით დამოუკიდებელ ნაწილს, კვლავწარმოების დასრულებული ციკლით, კვლავწარმოების სტადიების გამოვლინების განსაკუთრებული ფორმებითა და სოციალურ – ეკონომიკური პროცესების სპეციფიკური თავისებურებებით. მეცნიერთა უმრავლესობა „რეგიონის“ გაგების არსის დახასიათებისას აუცილებლად ითვალისწინებს სამ გარემოებას:

1. რეგიონი – ესაა უპირველეს ყოვლისა ტერიტორიული მოვლენა და ამიტომ ტერიტორიული თვისება მასში უნდა აისახებოდეს როგორც საბაზისო;
2. რეგიონი – ეს არის მთლიანი სოციალური და ადმინისტრაციული სისტემის ნაწილი და ამიტომ უნდა ფლობდეს მის ძირითად მახასიათებლებს;
3. რეგიონს უნდა ჰქონდეს და ახასიათებდეს შეკრული კვლავწარმოებითი ციკლი, განსაზღვრული ეკონომიკური სპეციფიკა და მისი გამოვლინების ფორმები.

ამრიგად, რეგიონი არის ტერიტორიული წარმონაქმნი, რომელსაც აქვს მკვეთრად გამოხატული ადმინისტრაციული საზღვრები, რომელთა ფარგლებშიც ხორციელდება მოსახლეობის ცხოვრების უზრუნველყოფი სოციალური და ეკონომიკური პროცესების კვლავწარმოება, რომლებიც განპირობებულია რეგიონის ადგილით შრომის ტერიტორიული და საზოგადოებრივი დანაწილების სისტემაში.

რეგიონის ეკონომიკის ქვესისტემებისა და ელემენტების ჰარმონიული კავშირი შეიძლება კომპლექსური განვითარების კუთხით გავიზაროთ. აქ იგულისხმება რეგიონის ბუნებრივი რესურსების, საწარმოო ფონდების, მოსახლეობის, სოციალური, საწარმოო ინფრასტრუქტურისა და საბაზრო მექანიზმების ასევე სხვა სამეურნეო მეთოდების გამოყენების ეფექტიანი ფუნქციონირება, რაც საფუძველს ქმნის აქტუალური სოციალურ-ეკონომიკური ამოცანების გადაწყვეტისათვის. ყოველივე ეს უზრუნველყოფს მოსახლეობის ცხოვრება-მოღვაწეობისათვის ჯანსაღი გარემოს ჩამოყალიბებას.

რეგიონის კომპლექსური განვითარების პროცესში შეიძლება გამოვყოთ შემდეგი ძირითადი მიმართულებები:

- წარმოების ფაქტორების ურთიერთქმედება.
- ეკონომიკური სტრუქტურის ბაზა.
- ლოკალური და რეგიონული ინფრასტრუქტურის ფორმირება.
- რეგიონული ბაზრების ფორმირება.
- კომპლექსური ბუნებათსარგებლობა და გარე სამყაროს დაცვა.
- ეკონომიკის სოციალიზაცია.
- რეგიონული კვლავწარმოებითი პროცესების ბალანსირებული და პროპორციული მიმდინარეობის უზრუნველყოფა.

ტერმინის „კომპლექსურობა“ პრინციპული არსი გამოიხატება თვითრეგულირების მექანიზმების ფორმირებაში. რომელიც უზრუნველყოფს რეგიონის დარგებისა და სფეროების დაბალანსებულ განვითარებას. სწორედ ამ კუთხით მეტად მნიშვნელოვანია კულტურის სფეროსა და კულტურის პროდუქტების როლი რეგიონის კომპლექსურ განვითარებაში, რამდენადაც კულტურის სფეროს და კულტურის პროდუქტებს უშუალო წვლილი შეაქვს კონკრეტული რეგიონის ეკონომიკის განვითარებაში. ამასთანავე, კულტურა და ხელოვნება განათლების, ტურიზმის, გართობის ინდუსტრიის განვითარების ძირითად წყაროს წარმოადგენს.

იუნესკოს 2005 წლის კონვენციაში კულტურული თვითგამოხატვის, მრავალფეროვნების დაცვისა და ხელშეკრულების შესახებ, აღნიშნულია, რომ „კულტურულ საქმიანობას, კულტურის საქონელს და მომსახურებას აქვს როგორც ეკონომიკური, ასევე კულტურული ხასიათი, ვინაიდან ისინი განასახიერებენ თვითმყოფადობას, ღირებულებებს და მნიშვნელობას. აქედან გამომდინარე, ის არ უნდა განიხილებოდეს როგორც მხოლოდ კომერციული ფასეულობა“.¹

საქართველოს თითოეული რეგიონი ხასიათდება საკუთარი თვითმყოფადობით. ყოველ რეგიონში წარმოდგენილი მუნიციპალიტეტები ხასიათდებიან საუკუნეების განმავლობაში დამკვიდრებული წეს-ჩვეულებებითა და კოლორიტით, რაც ტურისტის თვალში ნებისმიერ მხარეს ინდივიდუალურობას სძენს და მოსანახულებლად სასურველ ადგილად აქცევს.

კახეთის რეგიონი, რომელიც წარმოდგენილია ახმეტის, თელავის, გურჯაანის, ლაგოდეხის, ყვარლის, დედოფლისწყაროს, სიღ-

¹ კონვენცია კულტურული თვითგამოხატვის მრავალფეროვნების დაცვისა და ხელშეწყობის შესახებ, იუნესკოს გენერალური კონფერენციის 33-ე სესია, პარიზი, 2005 წელი. 3-21 ოქტომბერი.

ნალის, საგარეჯოს, მუნიციპალიტეტებით, ხასიათდება თითოეული მუნიციპალიტეტისათვის დამახასიათებელი წეს-ჩვეულებებით, რიტუალებით, სახალხო და რელიგიური დღესასწაულებით. ამიტომ, ტურისტმა უფრო კარგად რომ შეიგრძნოს – რა არის კახეთი, ვიზიტი რომელიმე კონკრეტულ ღონისძიებას, დღეობას ან ფესტივალს უნდა დაამთხვიოს. ამ მხარეში ბევრ საინტერესო დღესასწაულს აღნიშნავენ. ზოგი ძველია და არსებობის რამდენიმე საუკუნეს ითვლის, ზოგიც შედარებით ახალია, მაგრამ საინტერესო (მაგალითად, ყველისა და საზამთროს ფესტივალები რომლებიც სულ რამდენიმე წელია იმართება). დღესასწაულების უმრავლესობა კახეთში გაზაფხულზე, ბუნების გაღვიძების პერიოდში და დიდი მარხვის დასრულებისას იმართება.

კახეთში წელიწადის ოთხივე დროს წარმოდგენილია ფესტივალები, სახალხო და რელიგიური დღესასწაულები. ეს შესაძლებლობას აძლევს ტურისტებს კახეთი წელიწადის ნებისმიერ დროს იყოს საინტერესო და მრავალმხრივ დატვირთული. მაგალითად, გაზაფხულზე სიმღერის დღესასწაული (მაისი) სიღნაღში; „ყეენობა-ბერიკაობა“ – დიდი მარხვის პირველი დღე, ახმეტა, სოფ. მატანი; „რაფიელობა“ – მაისი, ახმეტა, სოფ. ქისტაური; დაახლოებით გაზაფხულზე 18-20-ზე მეტი სახალხო და რელიგიური დღესასწაულია;

ზაფხულში: პოეზიის დღესასწაული „გოგლაობა“ – ივნისი, საგარეჯო, სოფ. პატარძელი. პოეზიის დღესასწაული – ივლისი, საგარეჯო, სოფელი კოჭობაანი; საზამთროს ფესტივალი – ივლისი, სიღნაღი; „თუშეთობა“ – აგვისტო, თუშეთი, სოფ. ომალო; „მარიამობა“ – 28 აგვისტო, ყვარელი, სოფ. გრემი; ფესტივალები და დღესასწაულები ზაფხულში დაახლოებით 12-ზე მეტია.

შემოდგომა: „ალავერდობა“ – 27 სექტემბერი, ახმეტა, სოფ. ალავერდი; „თელავქალაქობა“ – ოქტომბრის ბოლოს, თელავი; „ღვინის ფესტივალი“ – ოქტომბერი, ყვარლის, თელავის, გურჯაანის, სიღნაღის მუნიციპალიტეტები; „პოეზიის დღესასწაული“ – ოქტომბერი, თელავი, სოფ. წინანდალი; „ერეკლეობა“ – 7 ნოემბერი, თელავი. შემოდგომით ფესტივალები და დღესასწაულები დაახლოებით 13-ზე მეტია.

ზამთარში: „ნეკრესობა“ – თორმეტი დეკემბერი, ყვარელი, სოფ. შილდა. „ნეკრესობა“ – 7 იანვარი, ყვარელი, სოფ. შილდა.

ამრიგად, დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ რეგიონის კომპლექსური განვითარების ძირითადი წინაპირობაა ამა თუ იმ ტერიტორიაზე ჩამოყალიბებული განმაპირობებელი ფაქტორების ერთობლიობა და თავისებურებები. მათ შორის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ეკონომიკურ - გეოგრაფიულ ადგილმდებარეობას, ბუნებრივ გარემოს და რესურსულ პოტენციალს, დემოგრაფიულ პირობებს, საკუთრების არსებულ ფორმებს, ასევე ადგილობრივ ტრადიციებსა და ცხოვრების წესის თავისებურებებს, კულტურის სფეროსა და კულტურის პროდუქტებს, კერძოდ ფესტივალებს, რომლებიც რეგიონულ დონეზე განაპირობებენ მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლებას. ფესტივალი მიმზიდველი ადგილობრივი მოსახლეობისთვისაც, რადგან ის ავითარებს მათში სიამაყის გრძობას. ამასთანავე, მათ გააჩნიათ ტურისტული და კომერციული მიზნები. ისინი წარმოადგენენ იმიჯის შექმნის ერთ-ერთ გზას, რაც, იმავდროულად ეკონომიკური ზეგავლენის საშუალება გახლავთ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ბარათაშვილი ევგენი, ჯანდრი ბარანდია, ნოდარ გრძელიშვილი, ნაირა გალახვარიძე რეგიონული განვითარების დიაგნოსტიკა. თბილისი, 2012.
- ბარათაშვილი ევგენი, ნაირა გალახვარიძე, ნოდარ გრძელიშვილი, ნანა ნადარეიშვილი. რეგიონული ეკონომიკა. თბილისი, 2010.
- სანადირაძე ნინო, ნათია კოპალეიშვილი, კულტურის სფეროს მენეჯმენტი/აუდიო ვიზუალური ხელოვნების მენეჯმენტი, თბილისი, 2019.
- სიღნაღი კულტურისათვის - მუნიციპალიტეტის კულტურის რესურსები და კულტურის პოლიტიკის რეკომენდაციები. სათემო განვითარების ცენტრი (CDC), სათემო კავშირი „ნუკრიანი“ (CUN), კონსულტაციისა და ტრენინგის ცენტრი (CTC) 2014.
- კონვენცია კულტურული თვითგამოხატვის მრავალფეროვნების დაცვის და ხელშეწყობის შესახებ, იუნესკოს გენერალური კონფერენციის 33-ე სესია, პარიზი, 2005 წელი, 3-21 ოქტომბერი.

ART MANAGEMENT AND CULTURAL TOURISM

Naira Galakhvaruidze

Doctor of Economic Sciences

Shota Rustaveli Theater of

Georgia and cinema

State University, Art Faculty of Media and Management

Associate Professor

CULTURAL PRODUCTS WITH THE PARADIGM OF REGIONAL DEVELOPMENT

The more distinctive and different the culture of other nations, the more valuable it is to all of humanity. For the historical development of mankind, the culture of a small ethnic group is of the same value as that of a large nation.

The universal definition of “culture”, which is also of international importance, is given in the Mexico City Cultural Policy Declaration: “Culture, in addition to art and literature, includes a way of life, the protection of fundamental human rights, value systems, traditions and beliefs.”

Value is an integral part of culture. Culture does not exist without a value system and vice versa

As it is known, products in the field of culture belong to a number of special products. Cultural products also fall into the category of “complex products” because they require significant effort from the consumer - to perceive and evaluate the characteristics of the product.

The harmonious connection of the subsystems and elements of the economy of the region can be understood in terms of complex development. This refers to the efficient functioning of the region’s natural resources, production funds, population, social, production infrastructure and market mechanisms, as well as other economic methods, which provide a basis for solving current socio-economic problems. All this ensures the life of the population - the creation of a healthy environment for work.

The principal essence of the term “complexity” is manifested in the formation of self-regulatory mechanisms. Which ensures the balanced development of the sectors and areas of the region. In this regard, the role of culture and cultural products in the complex development of the region is very important, as the cultural sector and cultural products directly contribute to the development of the economy of a particular region and culture and art are the main sources of education, tourism, entertainment industry. The main precondition for the complex development of the region is the combination of peculiarities and peculiarities formed in this or that area. Among them, special importance is attached to the economic-geographical location, natural environment and resource potential, demographic conditions, existing forms of ownership, as well as local traditions and lifestyle features, cultural sphere and cultural products, in particular festivals that determine the standard of living at the regional level. The festival is attractive to the locals as well, as it develops a sense of pride in them. In addition, they have tourist and commercial purposes. They are one of the ways to create an image and at the same time are a means of economic impact.